

Seletuskiri

maeluministri määruse „Piirkondlik mullakaitse toetus“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Maaeluministri määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 67 lõike 2 alusel.

1. jaanuaril 2014 algas uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) eelarveperiood 2014–2020, mille raames on Eestil EL-i liikmesriigina võimalik saada osa EL-i maaelu arengu toetuste eelarvest. Maaelu arengu toetuste – mis on üheks EL-i ühise põllumajanduspoliitika kahest nn sambast – andmist reguleerib perioodil 2014–2020 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548). Nimetatud määruse artikli 6 kohaselt tuleb liikmesriikidel EL-i maaelu arengu toetuste saamiseks koostada maaelu arengu programm, milleks Eesti puhul on „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ (edaspidi *arengukava*), mis on kiidetud heaks Euroopa Komisjoni otsusega.

Käesolev määrus on vajalik arengukava meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede” tegevuse liigi „Piirkondlik mullakaitse toetus” rakendamiseks. Piirkondliku mullakaitse toetuse, nagu ka teiste põllumajanduslike keskkonnatoetuste õiguslik alus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikkel 28, mille lõike 2 kohaselt on võimalik anda toetust põllumajandustootjatele ja teistele maavaldajatele, hüvitades nende kantavad lisakulud ja/või saamatajäänud tulu, mis on tingitud nende poolt vabatahtlikult võetud keskkonna- ja kliimakoostustest põllumajandusmaal.

Piirkondlik mullakaitse toetus keskendub turvas- ja erodeeritud muldadega põllumajandusmaade jätkusuutliku kasutamise tagamisele. Kuna turvasmuldade kasutamisel turvas laguneb ja mineraliseerub, tuleks vältida või vähendada turvasmuldade harimist ja soodustada turbaalade viimist püsirohumaade alla. Turvasmuldadega aladel loetakse ohustatuks tuulisemates piirkondades asuvad üle 0,5 ha suured põllud. Peaaegu kõik turvasmullad kannatavad kaaliumipuuduse all ning nende fosforiga varustus on oluliselt halvem kui põllumaadel tervikuna, mis on aga saagikust piirav tegur. Sellises agrookeemilises seisundis turvasmullad ei rahulda põllumajanduskultuuride vajadusi tänapäeva nõuetele vastavate saakide tootmiseks ja vajavad märgatavalt suuremat väetamist, mis omakorda suurendab keskkonnareostuse ohtu. Turvasmuldade intensiivne harimine on ka oluliseks kasvuhooenergia emissiooni allikaks. Mullaerosioon mõjutab tuntavalt mullaviljakust ning on üheks tähtsamaks toitainete väljakannet põhjustavaks protsessiks. Kõige suurem osakaal mullaerosioonis on Eesti tingimustes vee-erosioonil, mis pärineb valdavalt haritavatelt põllumaadelt. Eriti tundlik on erosiooni suhtes mustkesa, aga ka maa, millel kasvatatakse vaheltharitavaid kultuure. Teraviljade kasvatamisel on erosiooniohtlikum periood künnist kuni taimkatte kujunemiseni. Üheks oluliseks erosiooni tõkestamise meetmeks on selliste alade püsirohumaade alla viimine.

Arengukava kohaselt on tegevuse liigi üldeesmärk tagada erodeeritud ja turvasmuldade jätkusuutlik kasutamine ning muldade degradatsiooni minimeerimine. Spetsiifilisteks eesmärkideks on kasvuhoonegaaside emissiooni piiramine, mullaerosiooni (sh deflatsiooni) piiramine, toitainete leostumise vähendamine ning mulla orgaanilise aine sisalduse säilitamine ja suurendamine. Piirkondlikul mullakaitse toetusel on oma roll ka arengukava üldisemate eesmärkide saavutamisel: piirkondliku mullakaitse toetusega hõlmatavad hektarid panustavad kõigis kolmes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 5 punktis 4 toodud sihtvaldkonnas (4A – elurikkuse ennistamine, säilitamine ja parandamine, sealhulgas Natura 2000 aladel ja looduslikust või muust eripärast tingitud piirangutega aladel, ning suure loodusliku väärtusega põllumajanduse ja Euroopa maastike seisundi ennistamine, säilitamine ja parandamine, 4B – veemajanduse, sealhulgas väetiste ja pestitsiidide kasutamise parandamine, 4C – mullaerosiooni tõkestamine ja mulla majandamise parandamine), samuti punkti 5 alapunktis d nimetatud sihtvaldkonnas (5D – põllumajanduse põhjustatud kasvuhoonegaaside ja ammoniaagi heitkoguse vähendamine) ning alapunktis e nimetatud sihtvaldkonnas (5E – põllumajanduses ja metsanduses CO₂ säilitamise ja sidumise edendamine) põllumajandusmaa kohta seatud eesmärkide saavutamisele. Piirkondlik mullakaitse toetus on suunatud ainult arengukava kohase keskkonnasõbraliku majandamise toetuse saajatele kui aktiivsematele keskkonnahoidlikele põllumajandustootjatele, kuna just nende kasutuses olevate turvas- ja erodeeritud muldadega alade puhul on oht, et rohumaad võetakse kasutusse haritava maana. Toetust ei ole põhjust võimaldada sellistele rohumaa hooldajatele, kes ei tegele aktiivse põllumajandustootmisega, kuna nemad tõenäoliselt ei hakka oma turvas- ja erodeeritud muldadega rohumaid kasutama haritava maana. Tegevuse liigi raames toetatakse senist maakasutuse jätkamist (rohumaa, viljapuu- ja marjaaiad) ning haritava maana kasutusel olnud turvas- ja erodeeritud muldadega alade rohumaks või viljapuu- ja marjaia alla viimist. Piirkondliku mullakaitse toetuse sihtpindalaks on kuni 20 000 hektarit.

Määruse eelnõu on ette valmistanud ja seletuskirja koostanud Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakonna põllumajanduskeskkonna büroo peaspetsialist Madli Karjatse (625 6514, madli.karjatse@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule on teinud Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Gregori Palm (tel 625 6206, gregori.palm@agri.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (tel 625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) koosneb 19 paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 sätestatakse määruse reguleerimisala.

Määrusega kehtestatakse „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede“ tegevuse liigi „Piirkondlik mullakaitse toetus“ raames antava toetuse (edaspidi *toetus*) andmise tingimused ja kord. Toetuse andmise tingimused ja kord hõlmavad sätteid toetatava tegevuse, toetuse ühikumäära, taotleja ja maa toetusõiguslikkuse nõuete, nõuetele vastavuse, baasnõuete, toetatavate nõuete, põllumajandusliku majapidamise üleandmise, kohustuse üleandmise,

ülevõtmise, suurendamise, vähendamise, asendamise, toetuse taotlemise (sh taotlusele esitatavate nõuete ja taotluse esitamise tähtaja), taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse kontrollimise, toetuse vähendamise, taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise ning toetuse maksmise kohta.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse toetatav tegevus.

Lõike 1 kohaselt antakse toetust piirkondliku mullakaitse tegevuse elluviimise eest järjepidevalt viie järjestikuse kalendriaasta jooksul toetusõiguslikul maal, mille kohta toetust taotletakse (edaspidi *kohustus*). Lõige 2 sätestab, et toetusõigusliku maa suurus, mille kohta toetust taotletakse, võib viie järjestikuse kalendriaasta (edaspidi *kohustuseperiood*) jooksul muutuda üksnes määrukses sätestatud ulatuses, kui Euroopa Liidu õigusaktis ei ole sätestatud teisiti. Üks kalendriaasta loetakse üheks kohustuseaastaks ja viis järjestikust kohustuseaastat moodustavad kokku kohustuseperioodi. Näiteks 2015. aastal võetud kohustuse puhul algab kohustuseperiood 1. jaanuarist 2015 ja kestab kuni 31. detsembrini 2019. Tegevust tuleb teha toetuse taotluses näidatud või taotluse kontrollimisel kindlaks tehtud konkreetsetel toetusõiguslikul maal. Esimesel kohustuseaastal kindlakstehtud konkreetne maa ja selle maa pindala loetakse esimese kalendriaasta kohustusealuseks maaks, millest arvestatakse nii kohustuse suurendamist kui vähendamist. Kui kindlaks tehtud maa pindala on suurem kui maa pindala, mille kohta toetust taotletakse, algab kohustus selle pindala osas, mille kohta toetust taotletakse. Kohustus ei saa alata taotluses esitatust suurema maa pindala osas. Kui määrusega nähakse ette kohustuse pikendamise võimalus pärast viit kohustuseaastat, liidetakse lisanduvad kohustuseaastad kohustuseperioodiga.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse toetuse ühikumäär.

Lõike 1 kohaselt on piirkondliku mullakaitse toetuse ühikumäär ühe hektari põllumajandusmaa kohta 50 eurot aastas. Kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa enne §-s 16 sätestatud toetuse vähendamise otsustamist ületab piirkondlikule mullakaitse toetusele eelarveaastaks määratud eelarve, vähendab Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*) sama paragrahvi lõike 2 kohaselt Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 79 lõike 3 alusel toetuse ühikumäära. Toetuse ühikumäära vähendatakse sellises osas, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral. Toetuse eripärast tulenevalt ei ole selle toetuse puhul kõigi nõuetekohaste taotluste täies mahus rahuldamiseks eelarve mittejätkumise korral tavapäraste eelistuskriteeriumite rakendamine põhjendatud, mistõttu ongi üheks alternatiiviks hektaripõhise ühikumäära vähendamise mehhanism (kõik nõuetele vastavad taotlejad saavad toetust, ent vähendatud ühikumääraga).

Eelnõu §-s 4 sätestatakse nõuded taotlejale.

Piirkondliku mullakaitse toetust võib taotleda põllumajandusliku tegevusega tegelev füüsilisest isikust ettevõtja või juriidiline isik (edaspidi koos *taotleja*), kes kohustuseperioodi esimesel kalendriaastal taotleb ka arengukava alusel antavat keskkonnasõbraliku majandamise toetust. Seletuskirja sissejuhatavas osas on selgitatud, miks on piirkondlik mullakaitse toetus suunatud ainult keskkonnasõbraliku majandamise toetuse saajatele. Kui toetusõiguslikkuse nõudeid, sh nõudeid taotleja

kohta ei täideta, ei ole komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73), artikli 35 lõike 1 kohaselt võimalik toetust maksta ja taotleja taotlus jäetakse rahuldamata.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse nõuded toetusõigusliku maa kohta.

§-s 5 sätestatakse täpsemalt, millistele kriteeriumitele peab vastama ja milliste andmete alusel määratakse piirkondliku mullakaitse toetuse toetusõiguslik maa. Toetusõiguslik maa on taotleja poolt kasutatav vähemalt 0,3 hektari suurune püsirohumaa või pikaajaliseks planeeritud lühiajaline rohumaa (maa, mis tegeliku vanuse järgi ei peaks veel olema püsirohumaa, kuid mille kohta märgitakse taotlusvormile maakasutuse tüübiks samuti püsirohumaa „PR“) või põllumajandusmaa, millel kasvatatakse viljapuid või marjapõõsaid (selle kohta märgitakse ühisele taotlusvormile maakasutuse tüübiks püsiluht „PK“). Nii püsirohumaa kui ka pikaajaliseks planeeritud lühiajalise rohumaa kohta kasutatakse selle määruse eelnõus edaspidi ühist nimetust „rohumaa“.

Toetusõigusliku maa moodustavad põllumassiivid, mille põhimullana on vähemalt 90% ulatuses turvasmullad või 90% ulatuses erodeeritud ja deluviaalmuldade kompleks. Toetusõiguslike põllumassiivide määramise aluseks on maakatastriseaduse § 14 alusel Vabariigi Valitsuse 9. oktoobri 2003. a määrusega nr 256 „Maa kvaliteedi ja hindamise kaardi koostamise kord“ koostatud maa kvaliteedi kaardil olevad mullaandmed. Tegemist on Maa-ameti geoportaali veebirakenduses avaldatud „mullakaardiga“ (mullastikukaart), kust on tehtud turvasmuldade ja erodeeritud muldade (koos deluviaalmuldadega) väljavõte ja mis on aluseks toetusõiguslike põldude määramiseks. Nagu kõikide topograafiliste andmekogude puhul, võib ka mullakaardi andmete asukohapiirides esineda teatud ebatäpsusi. Selleks, et need ebatäpsused ei saaks oluliseks toetusõigusliku maa määramisel, on võetud toetusõigusliku mullaliigi kriteeriumiks 90%, mitte 100%. Mullakaardile märgitud turvas- või erodeeritud mulla liik ehk mulla nimetus aastakümnete jooksul ei muutu. Erodeeritud mullad sõltuvad peamiselt reljeefist ning nende muutumine on niivõrd väike, et ei mõjuta kaardile märgitud mullaliiki. Toetusõiguslike erodeeritud muldade juurde on arvatud ka deluviaalmullad, mis on erodeeritud mulla n-ö üleminekuetapp teiseks mullaliigiks, ning see asjaolu on üheks garantiiks, et kõik erodeeritud muldadega alad saaksid olla toetusõiguslikud. Kui turvasmullaga põldu on juba pikka aega haritud, siis teatud juhtudel hakkab see tasapisi oma turvasmulla omadusi kaotama, kuid on siiski jätkuvalt turvasmull. Ka sellise mullaga maad tuleks pideva harimise alt välja jätta ning nende alade kohta on turvasmuldade toetuse maksmine õigustatud. Vastupidist olukorda, et esineks selliseid turvasmuldadega alasid, mis mullakaardil turvasmullana märgitud ei ole, tegelikkuses esineda ei tohiks, kuna ükski teine muld ei muutu mõnekümne aastaga turvasmullaks. Vajaduse korral on Maa-ameti geoportaalis avaldatud mullakaardi mullastiku koostist kajastavaid andmeid koostöös Maa-ametiga võimalik uuendada, järgides Vabariigi Valitsuse 9. oktoobri 2003. a määruses nr 256 „Maa kvaliteedi ja hindamise kaardi koostamise kord“ sätestatud korda ning vajalikke protseduure mullaliigi määramise korraldamisel. Piirkondliku mullakaitse toetuse toetusõiguslike alade määramiseks on PRIA

põllumassiivide veebikaardil avaldatud turvas- ja erodeeritud (sh deluviaalmullad) muldade mullakaardi andmed, mida saavad e-PRIA kaudu kasutada ka taotlejad. Taotlejal on soovi korral võimalik oma põllumassiivi piire muuta, esitades PRIAle põllumassiivi piiride muutmise avalduse, et tekiks mullakaitse toetuse toetusõigusliku maa tingimustele vastav põllumassiiv.

Lõike 3 kohaselt võib piirkondliku mullakaitse toetust taotleda maa kohta, mille kohta ei taotleta arengukava alusel antavat muud pindalatoetust, milleks on näiteks poolloodusliku koosluse hooldamise toetus, keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetus või mahepõllumajanduse toetus. Ainsana on sama maa kohta võimalik taotleda kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust. Taotleja peab kasvatama kohalikku sorti taimede kasvatamise toetust saavaid kultuure (nt valgete ristikut) nii, et toetusalusel maal on täidetud ka kõik piirkondliku mullakaitse toetuse tingimused. Toetust ei või taotleda ka maaeluministri 17. aprilli 2015. a määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus“ § 12 lõikes 4 nimetatud keskkonnatundliku püsirohuma kohta, milleks on 100% turvasmullaga Natura 2000 võrgustiku alal asuvad alad ja mille ülesharimine on nii või teisiti keelatud. Lõikes 5 antakse taotlejale teada, et toetusõigusliku maa määramisel lähtutakse ka põllumajandusministri 10. märtsi 2015. a määruse nr 22 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi piiripunktide määramise, põllumassiivile unikaalse numberkoodi andmise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala ning põllumassiivil asetsevate maastikuelementide määramise ja korra ning põllumassiivi kasutamise kohta esitatavad andmed ja nende esitamise kord“ §-s 5 sätestatud põllumassiivi maksimaalse toetusõigusliku pindala määramise kriteeriumidest.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse nõuetele vastavuse järgimise kohustus.

Nõuetele vastavus on süsteem, millega teatud pindalapõhiste- ja loomatoetuste täies mahus saamine on seotud keskkonna-, maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise, rahvatervise, loomatervise, taimetervise ja loomade heaolu vallas kehtestatud nõuete järgimisega. Süsteemi üldpõhimõtted on EL-i ülesed ning sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607) artiklites 91–95. Erinevate valdkondade nõuded on nõuetele vastavuse süsteemi kaasatud järk-järgult alates 2004. aastast. Toetuse saaja peab oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal järgima põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“ sätestatud nõudeid ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 32 lõike 2 kohaselt avaldatud kohustuslikke majandamisnõudeid. Kohustuslikud majandamisnõuded on valik juba kehtivatest erinevatest nõuetest, mille loetelu kinnitatakse iga aasta alguses ning mis on avaldatud nii Põllumajandusministeeriumi, PRIA kui ka teiste kontrolliasutuste kodulehtedel. Nõuetele vastavuse järgimise kohustus on Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud kui *toetusesaaja* (ingl *beneficiary*) kohustus, kuid selle all tuleb mõista ka *toetuse taotlejat* alates toetuse taotlemise aastast. Nõudeid tuleb järgida järjepidevalt igal kohustuseaastal kogu kohustuseperioodi jooksul. Toetuse taotlemise esimesel aastal kehtib nõuete järgimise kohustus juba alates kalendriaasta algusest.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse baasnõuded.

Põllumajanduslikku keskkonnatoetust, mille üheks liigiks on ka piirkondlik mullakaitse toetus, on võimalik maksta üksnes põllumajanduskeskkonna valdkonna õigusaktide ja tavapäraste põllumajanduslike majandamisviisidega võrreldes täiendavate nõuete täitmise eest. Toetusega hüvitatakse täiendavate nõuete täitmisega kaasnev saamata jäänud tulu või lisakulud. Õigusaktide ja tavapäraste põllumajanduslike majandamisviiside nõudeid nimetatakse põllumajandusliku keskkonnatoetuse kontekstis baasnõueteks. Täpsemalt on baasnõuete mõiste avatud Euroopa komisjoni juhises „*Technical elements of agri-environment-climate measure in the programming period 2014-2020*”. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 28 lõikes 3 nimetatud kohustuslikuks nõudeks, mida taotleja peab täitma kogu majapidamise põllumajandusmaal ja põllumajanduslikus tegevuses kogu kohustuseperioodi jooksul, on piirkondliku mullakaitse toetuse puhul maaeluministri 17. aprilli 2015. a määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima ja keskkonnatoetus ning noore põllumajanduslooma toetus“ §-s 12 sätestatud püsirohumaa säilitamise tava järgimine kogu oma ettevõttes. Juhul, kui taotlejale on määratud püsirohumaa tagasirajamise kohustus ja ta seda ei järgi või kui taotleja ei järgi keskkonnatundliku püsirohumaa säilitamise reegleid, siis vähendatakse § 16 kohaselt taotleja piirkondliku mullakaitse toetust.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse toetatava tegevuse nõuded.

Määruse alusel antakse toetust piirkondliku mullakaitse toetuse tegevuste elluviimise eest vähemalt viie aasta jooksul. Piirkondliku mullakaitse toetuse peamine eesmärk on tagada harimistundlike muldade, milleks on erodeeritud ja turvasmuldadega põllumajandusmaad, jätkusuutlik kasutamine. Toetuse eesmärkide täitmiseks on peamiseks toetatava tegevuse nõudeks kohustusealuse rohumaa või põllumajandusmaa, millel kasvatatakse viljapuid või marjapõõsaid, hoidmine rohukamara all. Lõike 1 kohaselt tuleb toetatava tegevuse nõudeid täita toetusõiguslikul maal, mille kohta toetust taotletakse. Lõike 2 kohaselt tuleb maa, mille kohta on toetust taotletud, hoida rohukamara all, mis peab olema rajatud hiljemalt kohustuseperioodi esimese kalendriaasta 15. juuniks. Rohumaa ja viljapuu- või marjapõõsaid võivad olla varem rajatud või rajatakse esimese kohustuseaasta 15. juuniks. Kohustusealust maad tuleb rohumaa või viljapuu- ja marjaaiana hoida kogu kohustuseperioodi vältel. Rohukamara all hoidmine tähendab, et sellel maal ei tehta mullaharimistöid, nagu kündmine, koorimine, kultiveerimine, äestamine, randaalimine ja freesimine, mis kahjustavad rohukamarat. Lõike 3 kohaselt tuleb karjatamiseks kasutataval maal tagada, et kohustusealuse maa rohukamar ei kahjustuks ülekarjatamise tõttu. Maa ülekarjatamise tõttu võib maa rohukamar kahjustuda, kui loomade karjatamisel ei järgita sobivat karjatamiskoormust ehk ei arvestata konkreetse maa karjatamise taluvust või ei arvestata konkreetse aasta rohukasvu ja ilmastikuolusid. Ülekarjatamise vältimiseks on soovitatav karjamaid plaanipäraselt vahetada, jootmiskohti liigutada ja karjatada loomaliike vahelduvalt. Nõude täitmise kontrollimisel vaadatakse kohustusealuse maa rohukamara olukorda, mis ei tohi olla ulatuslikult kahjustatud. Karjatatava maa-ala kohta maksimaalset lubatud loomade arvu (loomkoormust) selle toetuse raames ei kehtestata, vaid taotleja peab ise valima oma maadele karjatamiseks sobiva loomkoormuse. Lõike 4 kohaselt

võib kohustusealuse maa rohukamarat uuendada ainult otsekülvi ja pealekülvi teel. Erandina on turvasmuldadel rohumaa uuendamine lubatud üks kord kohustuseperioodi jooksul randaalimise ja freesimise teel.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse põllumajandusliku majapidamise üleandmine.

Põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral kohaldatakse komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124), artiklis 8 sätestatud. Põllumajandusliku majapidamise ülevõtja võib teavitada majapidamise ülevõtmisest PRIAt ajavahemikul 22. maist kuni 1. septembrini ning kui ta taotleb toetuse maksmist, makstakse toetus temale. Kui põllumajanduslik majapidamine antakse üle, siis võib ülevõtja kohustuse üle võtta või sellest loobuda. Põllumajandusliku majapidamise üleandmisel on ülevõtjal soovitatav lisaks esitada vorm „Teave põllumajandusliku majapidamise üleandmise-ülevõtmise kohta ja taotlus ülevõtjale toetus(t)e maksmiseks“, mis on kättesaadav PRIA kodulehelt.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse kohustuse üleandmine ja ülevõtmine.

Selleks, et tagada mitmeaastase kohustusega hõlmatud maade liikumisel majapidamiste vaheline paindlikkus, on lubatud koos maaga kohustuse üleandmine. Lõike 1 kohaselt võib kohustuse üldjuhul üle anda alates kohustuseperioodi teisest kalendriaastast. Kohustuseperioodi esimesel kalendriaastal võib kohustuse üle anda vääramatu jõu või erandlike asjaolude esinemise korral või põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral vastavalt §-le 9. Kui kohustusega hõlmatud maa läheb majapidamisest välja, üle teisele isikule, võib teine isik kohustuse üle võtta ja seda jätkata. Kui kohustust üle ei võeta, siis üleantud maa osas kohustus lõpeb ja kohustuse üleandjalt ei nõuta üleantud maa osas varem saadud toetust tagasi. Maa ja kohustuse üleminekul tuleb anda üleantud maa ja kohustusega seotud dokumendid (või koopiad dokumentidest, näiteks põlluraamatust jne) üle uuele maavaldajale, kes jätkab dokumentide pidamist. Lõiked 2 ja 3 sätestavad ülevõetud kohustuse suuruse ja kestuse arvestamise. Kohustuse ülevõtmise korral kohustused liidetakse ning kohustuseperioodi kestuseks loetakse lühemat aega kestnud kohustuse kestus. Kui kohustuse võtab üle isik, kellel varem ei olnud kohustust, loetakse kohustuseperioodi kestuseks ülevõetud kohustuse kestus. Lõike 4 kohaselt esitab kohustuse ülevõtja kohustuse ülevõtmisest teatamiseks PRIA e-teenuste keskkonnas 2.–21. maini asjakohased andmed, sealjuures kinnitab ka kohustuse üleandja nimetatud andmete õigsust PRIA e-teenuste keskkonnas.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse kohustuse suurendamine.

Kohustuse suurendamine toimub kooskõlas komisjoni delegeeritud määruse 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätted (ELT L 227, 31.07.2014, lk 1–17), artikli 15 lõigetega 1 ja 2.

Lõike 1 kohaselt võib toetuse saaja kohustust suurendada kuni 20 protsenti oma kohustuseperioodi esimese kalendriaasta kohustuse aluse maa pindalast selle maa arvelt, mille kohta ei ole kohustust võetud. Sellisel juhul loetakse kohustuseperioodi kestuseks algse kohustuse kestus ehk kohustuseperioodi kestus ei muutu.

Lõige 2 sätestab, et kui kohustust suurendatakse rohkem kui 20 protsenti, siis algab taotlejal uus kohustus, mille kestus on viis aastat.

Lõike 3 kohaselt teavitab toetuse saaja kohustuse suurendamisest PRIAt ajavahemikul 2.–21. mai, esitades §-s 14 nimetatud asjakohased dokumendid.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse kohustuse vähendamine.

Lõike 1 kohaselt võib kohustusealuse maa pindala vähendada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 47 lõigetega 2–4. Kui kohustusealune maa läheb põllumajanduslikust majapidamisest välja ja koos maaga kohustust üle ei võeta, teavitab taotleja kohustuse vähendamisest PRIAt § 14 lõikes 1 nimetatud ajavahemikul, esitades §-s 14 nimetatud asjakohased dokumendid, millest nähtub, milline maa ei ole enam taotleja kasutuses ja mille kohta toetust ei taotleta. Kui nende maade kohta ei esita piirkondliku mullakaitse toetuse taotlust ka maade ülevõtja, lähtutakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 47 lõikest 2.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse kohustuse asendamine.

Lõike 1 kohaselt võib taotleja asendada selle määruse kohase toetuse kohustuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 28 kohase poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse kohustusega. Sellise asendamise võimalus on kooskõlas komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 807/2014 artikli 14 lõikega 1 ning arengukava peatükiga 8.2.8.3.3.1. Lõike 2 kohaselt teavitab toetuse saaja kohustuse asendamisest PRIAt § 14 lõikes 1 nimetatud ajavahemikul, esitades §-s 14 nimetatud asjakohased dokumendid.

Eelnõu §-s 14 sätestatakse toetuse taotlemine.

Piirkondliku mullakaitse toetuse taotleja peab igal kohustuseaastal ajavahemikul 2. maist kuni 21. maini esitama PRIAle elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu samad andmed, mis on nimetatud maaeluministri 17. aprilli 2015. a määruse nr 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus, kliima- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus” lisas 1 esitatud vormis. Kõikide pindalatoetuste taotlemiseks on ühine taotlusvorm, millel on põldude loetelu ja kuhu tuleb märkida andmed kogu põllumajandusmaa kohta, mida taotlejal on õigus kasutada. Esitada tuleb ka põllumassiivi kaart, millele on märgitud kõik põldude numbrid ja nende piirid. Alates 2015. aastast esitab taotleja elektrooniliselt ühise taotluse kõikide pindalatoetuste kohta samal ajal, milleks on nt keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotlus ja teiste sellega seotud toetuste taotlused, sh piirkondlik mullakaitse toetus. Viimastel aastatel on e-PRIAt tõhusalt arendatud ning on suurenenud nende taotlejate hulk, kes esitavad oma taotlused e-PRIA vahendusel. Kuna 2014. aastal esitas 78% keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotlejatest, mille pind moodustas 87% kogu keskkonnasõbraliku majandamise toetuse toetusalusel maast, oma taotluse e-PRIA kaudu, siis edaspidi on põhjendatud nende

toetuste taotlemine ainult elektroonilise süsteemi kaudu. E-PRIA kaudu taotlemine hoiab kokku aega, aitab vältida vigu taotluse esitamisel ning dokumentide täitmine on lihtsam. E-PRIAs on paljud väljad eeltäidetud ning süsteemis toimuvad automaatsed esitatud andmete kontrollid PRIA erinevate registritega.

Kui andmed põllumajandusmaa kohta, mida taotlejal on õigus kasutada, ei ole kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, esitatakse lisaks katastri kaart või muu kaardimaterjal, millel on märgitud põldude numbrid, piirid ja katastritunnused. Isik, kes taotleb esimest korda Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika seaduse alusel toetust, esitab enda andmete registrisse kandmiseks eraldi avalduse PRIAle.

Hilinenud taotlusi on võimalik esitada 25 kalendripäeva pärast taotluse vastuvõtuperioodi. Sel juhul vähendatakse väljamakstavat toetust iga päeva eest 1%. Kui taotluse esitamisega hilinetakse üle 25 kalendripäeva, käsitletakse taotlust vastuvõetamatu ja taotlejale toetust ei anta.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse kontrollimine.

Lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA taotleja, taotluse, maa ja toetatavate tegevuste vastavust toetuse saamise nõuetele komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklite 24–41 kohaselt. Lõike 2 kohaselt kontrollivad nõuetele vastavust PRIA, Põllumajandusamet, Keskkonnainspeksioon ning Veterinaar- ja Toiduamet, järgides komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklites 65–72 sätestatud reegleid. Lõike 3 kohaselt peab taotleja eelnimetatud asutustele teatavaks tegema kõik taotluse rahuldamiseks vajalikud asjaolud, nt kohapealset kontrolli tegevale ametnikule vajaduse korral ette näitama põllu piiri.

Eelnõu §-s 16 sätestatakse toetuse vähendamise kord.

PRIA otsustab toetuse vähendamise Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 ning komisjoni rakendusmääruses (EL) nr 809/2014 sätestatud alustel ja korras.

Kui PRIA, Põllumajandusamet, Keskkonnainspeksioon või Veterinaar- ja Toiduamet on tuvastanud §-s 6 nimetatud nõuetele vastavuse alase rikkumise, siis otsustab PRIA taotletud toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artiklite 38–41 ja komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artiklite 73–75 kohaselt. Kui kontrolli käigus on kindlaks tehtud, et taotleja on kohustuseaastal rikkunud §-s 7 nimetatud baasnõudeid või §-s 8 nimetatud toetatavate tegevuste nõudeid, otsustab PRIA taotletud toetuse vähendamise komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 kohaselt rikkumise raskusastet, ulatust, kestust ja kordumist arvestades. Rikkumise raskusaste, ulatuse, kestuse ja kordumise mõisteid on selgitatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 lõikes 3. Rikkumise raskusaste sõltub eelkõige mittevastavuse tagajärgede olulisusest, võttes arvesse nende nõuete taotletavat eesmärki, mida ei ole järgitud. Rikkumise ulatus sõltub eelkõige rikkumise mõjust kogu tegevusele. Rikkumise kestus sõltub eelkõige selle mõju ajalisest ulatusest või mõju mõistlike vahenditega lõpetamise võimalusest. Kordumine sõltub sellest, kas ühe ja sama toetusesaaja puhul on avastatud samalaadseid rikkumisi seoses ühe ja sama meetme või tegevuse liigiga eelmise nelja

aasta või kogu programmiperioodi 2014–2020 jooksul või seoses analoogse meetmega programmiperioodi 2007–2013 jooksul. Nõuetele vastavuse nõuete rikkumise korral tuleb toetuse vähendamisel arvestada rikkumise korduvust, ulatust, raskusastet ja püsivust. Nimetatud mõisteid on selgitatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 38 lõigetes 1–4.

Eelnõu §-s 17 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Lõige 1 sätestab, et PRIA teeb toetuse taotluse osalise või täieliku rahuldamise otsuse või rahuldamata jätmise otsuse kohustuseaastale järgneva aasta 10. veebruariks.

Lõige 2 sätestab, et PRIA teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1306/2013, komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 640/2014 ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduses sätestatud alustel.

Eelnõu §-s 18 sätestatakse toetuse maksmine.

Selle kohaselt teeb PRIA toetuse maksmise otsuse või toetuse maksmisest keeldumise otsuse sellise tähtaja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole kohustuseaastale järgneva aasta 30. juuniks. See tähtaeg tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 75 lõikest 1, sest ka piirkondliku mullakaitse toetuse näol on tegemist Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 V jaotise II peatükis toodud ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga hõlmatud toetusega.

Eelnõu §-s 19 on rakendussätted.

Lõige 1 ütleb, et paragrahvi 8 lõikes 4 nimetatud piirangud tegevustele kehtivad alates kohustuseperioodi esimese kalendriaasta 15. juunist.

Lõige 2 sätestab, et 2015. aastal on § 14 lõikes 1 sätestatud ajavahemik 7. maist kuni 25. maini ehk siis taotlusperioodi algus on lükatud tavapäraselt 2. mailt 7. maini. Pindala- ja loomapõhiste toetuste taotlemise alguskuupäeva edasilükkamine 2015. aastal on tingitud Euroopa Liidu 2014-2020 eelarve- ja programmiperioodi seadusandluse viibimisest ning sellest tulenevast siseriiklike õigusaktide hilinemisest (rakendusmääruste vastuvõtmise ja nende avaldamise/jõustumise ning taotlemise tavapärase alguskuupäeva vahele ei jää piisavalt aega).

Lõige 3 sätestab, et 2015. aastal on § 9 lõikes 2 sätestatud ajavahemik 26. maist kuni 1. septembrini. Taotluste vastuvõtmise alguskuupäeva edasilükkamisest tulenevalt lükkub 2015. aastal edasi ka põllumajandusliku majapidamise üleandmisest teatamise kuupäeva ehk komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 8 lõike 3 punktis a nimetatud ajavahemiku alguskuupäev. 2015. aastal algab see 26. mail ehk üks päev pärast taotluste vastuvõtmise tähtaja möödumist.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu

arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607), komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73), komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätted (ELT L 227, 31.07.2014, lk 1–17), ning komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124).

4. Määruse mõjud

Piirkondlik mullakaitse toetus suunab aktiivsemaid keskkonnahoidlikke põllumajandustootjaid, kelleks on eelkõige keskkonnasõbraliku majandamise toetuse taotlejad, nende kasutuses olevaid turvas- ja erodeeritud muldadega põllumajandusmaid kasutama jätkusuutlikult. Toetus aitab tagada harimise suhtes eriti tundlike põllumajandusmaade, milleks on erodeeritud ja turvasmuldadega alad, jätkusuutlikku kasutamist ning minimeerida nende muldade degradatsiooni jätkumist ligi 20 000 hektaril. Toetus aitab kaasa ka kasvuhoonegaaside emissiooni ja mullaerosiooni piiramisele ning aitab vähendada toitainete mullast leostumist ning säilitada ja suurendada orgaanilise aine sisaldust mullas.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Arengukava meetme 10 kogueelarve on 244 927 000 eurot, millest tegevuse liigi „Piirkondlik mullakaitse toetus“ kogueelarve on arengukava peatüki 11.4.1.1 kohaselt 6 000 000 eurot. Sellest 4 700 000 euro osas on Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) osalus 75% (3 525 000 eurot) ja Eesti riigieelarve osalus 25% (1 175 000 eurot) ning 1 300 000 euro osas EAFRD osalus 100% (viimatinimetatud vahendite näol on tegemist Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670), artikli 14 lõike 1 kohaldamisel EAFRDle üle kantud vahenditega, mida Eesti riigieelarvest ei kaasfinantseerita).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu koostamisse on olnud kaasatud PRIA, kes on oluline osaline määruse rakendamisel, ja Põllumajandusuuringute Keskus. Eelnõu esitati koostamiseks Keskkonnaministeeriumile ja Rahandusministeeriumile õigusaktide eelnõude elektroonilises koostamise süsteemis EIS. Mõlemad ministeeriumid koostasid eelnõu märkusteta. Eelnõu saadeti informatsiooniks ka arengukava seirekomisjonile.

(allkirjastatud digitaalselt)

Ants Noot

Kantsler